

Kulturpolitisk uttalelse

Kultur er helt nødvendig for et samfunn som vektlegger demokrati, fellesskap, ytringsfrihet og utvikling. I en verden der demokratiet er under press og ytre høyre på fremmarsj, trenger vi en felles historie som skaper samhold og identitet. Det gjør det viktig å bevare og formidle kulturhistorien vår, samtidig som vi sikrer at det er rom for å skape kunst og kultur i dag. For også vår samtid skal fortolkes og fortelles.

Et profesjonelt kulturliv

Kunsten må og skal være fri. Et sterkt og fritt kulturliv er avgjørende for ytringsfriheten og for et levende demokrati. Kunstnerne bidrar til å utvikle det offentlige ordskiftet og oss som samfunn gjennom sine uttrykk. Vi må derfor sikre gode vilkår for kunstens frihet og ytringsmangfoldet. Sammenhengen mellom økonomisk frihet, kunstnerisk frihet og ytringsfrihet må ikke undervurderes. Økonomiske rammer og arbeidsvilkår som sikrer trygghet uavhengig av hva man ytrer eller skaper er derfor essensielt for at den kunstneriske friheten skal være reell. Kulturen trenger derfor offentlig finansiering, og gode og forutsigbare finansieringsordninger. Minst én prosent av statsbudsjettet skal gå til kultur.

Institusjonene er kulturelle kraftsentra i Norge, de bidrar til kontinuerlig kulturproduksjon av høy kvalitet, utvikling av kulturarven vår, og til nyskaping, innovasjon og talentutvikling.

Institusjonene skaper ringvirkninger blant annet gjennom at kunstnere og kulturarbeidere som jobber der utvikler seg i gode fagmiljøer, samtidig som de ofte jobber ved siden av som kunstnere, lærere og med produksjoner utenfor institusjonene. Det frie feltet og institusjonene er avhengige av hverandre.

Film og teater trenger rammevilkår som sikres at det skapes nye norske kulturuttrykk. Det må satses på utvikling av ny norsk dramatikk, mangfoldig talentutvikling og dramatikk for barn og ungdom. Det trengs også en helhetlig gjennomgang av tilskuddsordninger og filmfinansiering regionalt og nasjonalt, for å sikre at det er mulig å både lage bred og smal norsk- og samiskspråklig film og serier i hele Norge.

Norge er et mangfoldig land. Et bredt spekter av stemmer, meninger og talenter gjør kulturen bedre. Vi vil ha aktive mål for likestilling og mangfold i alle deler av kulturlivet, og løfte samisk og nasjonale minoriteters kultur. Vi vil føre en kulturpolitikk som har plass til både bredde og topp. De er gjensidig avhengige av hverandre. Fremtidens ypperste utøvere rekrutteres fra det brede kulturlivet.

Et mangfoldig medielandskap er sentralt for demokratiet og ytringsfriheten. Pressestøtteordningen må styrkes og sikre et mangfold både i lokalaviser og for meningsbærende aviser. NRK må gis muligheter og ressurser til fortsatt å kunne levere et godt og bredt tilbud på alle flater. NRK må også forplikte seg til å gi rimelige vederlag og ryddige arbeidsforhold til sine medarbeidere og tilknyttede.

Utdanning i kunst og kultur

Skolen har en viktig rolle som formidler av kunnskap, ferdigheter og verdier knyttet til kunst og kultur. Kulturell kompetanse vil få økende betydning for framtidens arbeidsliv, næringsliv og samfunnsliv. LO vil derfor arbeide for å styrke skoleverkets kompetanse innen praktisk- estetiske fag og kunst og kultur.

Kulturskolen er en viktig arena for kunstnerisk utvikling, mestring og sosial inkludering, og må styrkes slik at alle barn og unge får reell tilgang – uavhengig av bosted og økonomisk bakgrunn.

LO vil også løfte betydningen av de praktisk og estetiske fagene i grunnskolen. I dag preges skolen i for stor grad av stillesittende pedagogikk og teoritung undervisning. For å ivareta elevenes ulike behov og styrke deres helhetlige utvikling, må de skapende og praktisk og estetiske fagene få en mer forpliktende plass i både læreplan og undervisningspraksis.

Musikk-, dans- og dramalinjene i videregående opplæring spiller en avgjørende rolle i å utvikle elevers kreative evner, skaperglede og tverrfaglige kompetanser. Gjennom praktisk arbeid med kunst og uttrykk lærer elevene å samarbeide, tenke nytt, løse problemer og formidle ideer – egenskaper som er avgjørende i et moderne, kreativt og omskiftelig arbeidsliv. Disse linjene må derfor sikres og videreutvikles som en sentral del av skolens mangfoldige tilbud.

Universitets- og høyskolesektoren er under press. Flere steder står viktige studietilbud og kunsthøgskolemiljøer i fare for å forvitne som følge av en krevende økonomisk situasjon. Den stramme finansieringen tvinger institusjonene til å gjennomføre tøffe sparetiltak, samtidig som de forbereder seg på ytterligere kutt i bevilgningene. Dette har allerede rammet flere kunstutdanninger. I den situasjonen kunnskapssektoren nå befinner seg i, mener LO at regjeringen må ta et overordnet ansvar for å sikre disse fagmiljøenes fremtid. Vi oppfordrer derfor regjeringen til å iverksette et arbeid med sikte på å etablere en ordning som ivaretar fag og studietilbud av nasjonal betydning.

Kulturliv som arbeidsliv

Vi vil ha kultur av høy kvalitet for alle. Da må det også være mulig å leve av kulturen uavhengig av egen sosioøkonomisk bakgrunn. Er det mulig å bli kunstner eller kulturarbeider for folk fra det brede lag av befolkningen vil det også bli bredde i historiene som fortelles.

Kunstig intelligens utgjør en betydelig opphavsrettslig, kunstnerisk og økonomisk utfordring for kunstnerne i alle felt. Utnyttelse av opphavsrettslig materiale i trening av KI-modeller i både offentlig og privat regi må kompenseres for, og det må etableres systemer for vederlag ved kommersiell utnyttelse av slike modeller. Opphavsretten må styrkes, slik at velfungerende betalingssystemer for de skapende og utøvende kunstnerne sikres. Det må jobbes for at verdiene som skapes av norske kunstnere ikke forsvinner til de store internasjonale techfirmaene, men kommer norske kunstnere til gode. Norge må hevde sin traktatkompetanse overfor EU og sikre inntektsgrunnlaget til Fond for utøvende kunstnere.

Institusjonene har et spesielt ansvar for at det er gode lønns- og arbeidsvilkår i kulturbransjen, både for egne ansatte og for de som er inne på oppdrag. Det offentlige må gi rammer som gir institusjonene muligheten til det, og det må stilles krav til at institusjonene følger opp gjennom å

sikre ryddige arbeidsforhold og riktige tilknytningsforhold. Endringene i arbeidsmiljøloven som trådte i kraft 1. januar 2024 vil bidra til at mange kunstnere og kulturarbeidere vil bli riktig klassifisert som arbeidstakere i fremtiden, men fortsatt vil en stor gruppe kulturarbeidere være selvstendig næringsdrivende og/eller frilansere. Mange av disse har både et lavt og et svært usikkert inntektsnivå. Det er derfor avgjørende å sikre denne gruppen av kunstnere og kulturarbeidere et sosialt sikkerhetsnett. Vi vil ha en helhetlig gjennomgang av deres sosiale og økonomiske vilkår for å finne løsninger som bedre ivaretar levekår og velferdsordninger.

Mange har også en lappeteppeøkonomi som kan bestå av små faste stillinger, midlertidige stillinger, frilansoppdrag og inntekter fra egen næringsvirksomhet. Dette kan gjøre det vanskelig å få oversikt over rettighetene sine og få riktig informasjon og utbetalinger fra Nav i livets ulike situasjoner. Vi vil styrke kompetansen på dette i Nav gjennom å opprette kompetansemiljø i Nav for selvstendig næringsdrivende og frilansere, og tette hullene i det sosiale sikkerhetsnettet for disse gruppene.

Et lokalt kulturløft

Alle må gis tilgang til kunstopplevelser og kulturaktiviteter. Vi vil styrke den kulturelle grunnmuren ved å videreutvikle kulturtilbudene der menneskene bor og lever sine liv. Kommunal kultursektor tilbyr både kulturtjenester rettet mot alle aldersgrupper, og ulike lag av befolkningen. I tillegg har kommunal kultursektor en rolle i å forvalte tilskudd til frivillig kultursektor, og koordinere felles kulturarrangement. Kommunal kultursektor er utsatt for økonomiske nedskjæringer, og det er avgjørende å bevare arbeidsplassene og kompetansen i sektoren. Kultur er viktig hele livet, og det er en særlig viktig oppgave å bidra til at barn og unge møter kultur tidlig, og at de får delta på og oppleve god kultur. Kultursektoren ivaretar også kravene i folkehelseloven om å utjevne sosiale forskjeller, gjennom kulturaktiviteter og forebyggende nærmiljøer. Kulturskolen er en viktig del av dette, og må styrkes for å rekruttere bredere. Kulturskolene må også få midler for å sikre faglig utvikling. Den kulturelle skolesekken må styrkes slik at alle barn og unge får tilbud om gode produksjoner i ulike kunstsjangrene flere ganger i løpet av skoleåret. Alle barn og unge skal kunne delta i breddeidrett, kor, korps, orkester og andre fritidsaktiviteter, uavhengig av økonomiske forutsetninger, og ha tilgang på lavterskeltilbud som fritidsklubber.

Bibliotekene styrker demokratiet ved å gi alle tilgang til kunnskap, folkeopplysning og opplevelser. Det må finnes et gratis bibliotektilbud i alle kommuner. Vi ønsker å styrke folkebiblioteket som møteplass og kulturarena.

Lesing er sentralt både for å mestre oppgaver på jobb og i livet ellers, og for å få gode kulturopplevelser. Det må satses mer på leselyst, i samarbeid med biblioteker, litteraturhus, skoler, fritidstilbud og arbeidsliv.

Vi vil ta vare på den norske kulturarven gjennom å digitalisere kulturhistorien, bevare og formidle lokalhistorie og person- og slektshistorie og sikre grunnlaget for folkemusikk, folkedans, kirkemusikk og håndverkstradisjonene våre. Utdanning og lærlingeplasser innenfor kulturarven må sikres så vi bevarer kompetansen for framtida. De teknisk-industrielle kulturminnene må ivaretas på en forutsigbar måte som sikrer nødvendig drift og vedlikehold.

Kultursektoren spiller en viktig rolle i totalberedskapen. Kulturminnene må ivaretas for framtida, bibliotekene er en garantist for ivaretagelse av språk og litteratur.